

ADANA OSB FARKI

YENİ YATIRIMLAR VE ÇAĞI YAKALAYAN HİZMETLER MARKA DEĞERİNİ YÜKSELTİYOR

Yaklaşık 25 milyon hektar alanla Türkiye'nin en büyük OSB'si olma yolunda ilerleyen Adana Hacı Sabancı Organize Sanayi Bölgesi (AOSB), yatırımcısına sunduğu ve fark yaratan hizmetleriyle sadece yurt içi değil, yurt dışından yatırımcıların da cazibe merkezi olmaya devam ediyor. Bölgede, yabancı sermayeli 33 firma yer alıyor.

■ AOSB Yönetim Kurulu Başkanı ve aynı zamanda Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kurulu (OSBÜK) Başkan Yardımcılığı görevini sürdüren Bekir Sütcü, bölgenin 50. yılını geride bırakırken Türkiye'deki 400 OSB içinde ilk 5'te olduklarını bildirdi.

RAKAMLARLA AOSB

Sütcü, "Türkiye'nin diğer bölgelerinden, hatta dünyanın her yerinden bir yatırımcı geldiğinde her türlü ihtiyacı karşılayacak kapasitedeyiz. Bölgenizde hali hazırda; 2.290 hektar alanda, 564 parselde 33'ü yabancı sermayeli 392 firma, yaklaşık 500 işletme, yüzde yüz doluluk, 41.500 istihdam yıllık 1.7 milyar dolarlık ihracat. ISO İLK 500'DE 15, İkinci 500'de 20 ve TİM 1000'DE 16 firma ile kent, bölge ve ülke ekonomisine değer katma çabasında" dedi.

TÜM HİZMETLER BÖLGE İÇİNDE

Sürdürülebilir ve kesintisiz üretim imkânlarının sunulduğu bölgede **sanayicilerin** ihtiyaç duydukları tüm hizmetleri bölge içinde bulabildiklerini belirten Başkan Sütcü, "Bölgenizde, Ticaret Merkezi, Banka şubeleri, SGK, Noter, Gümrük, TCDD Taşımacılık, KOSGEB ve İŞKUR gibi **sanayicilerin** ihtiyaç duyduğu tüm hizmetlerin yanında nitelikli eleman istihdamını destekleyen Meslek Yüksek Okulu ile Meslek Lisans bulunuyor" dedi.

YENİLİKÇİ PROJELER

Son yıllarda yenilikçi hizmetleriyle öne çıkan bölgede geçen yıl girişimci ekosistemine hizmet veren Küp Girişimcilik Merkezi'ni açtıklarını, otoban ikinci bağlantı kavşağının hizmete açıldığını, AOSB tarihinde ilk kez kura ile arsa tahsisini yaptığını ve 3. İlave Alanın 3'te 2'sinin ön tahsisle yatırımcılara tahsis edildiğini anmsatan Başkan Sütcü, şöyle devam etti: "4. İlave alanda altyapı çalışmalarına başlandı. AOSB'miz tarafından hazırlanan İlk Kurumsal Karbon Ayak İz Yazılımı TSE'den onay aldı. Bölgenizin Eko Endüstriyel Parka Dönümü Projesi TÜBİTAK tarafından kabul edildi. Bölgenimizi 5 bin 200 hektar ile Türkiye'nin en büyük organize **sanayi** bölgesi yapacak 5. Genişleme alanı çalışmalarımıza başladık. **Sanayicimize** uygun fiyatlarla elektrik ve su temin etmenin yanı sıra yine

Bekir Sütcü

uygun fiyatlarla beton temini için AOSB Beton Santralimizi kurup devreye aldık. İtfaiye teşkilatımızı araç ve personel yönünden güçlendirdik. Çünkü, insan hayatının değeri bizim için hiçbir para birimi ile ölçülemez."

Başkan Sütcü, son 6 ayda yapılan çalışmalara da dikkati çekerek, "Bu yıl yine bir ilki gerçekleştirdik. Bölgeniz, başka OSB'lere elektrik satışına başlayıp, bu alanda da ilk oldu. Sağlık Bakanlığı Yüreğir Devlet Hastanesi AOSB Semt Polikliniği ve Acil Servisimiz hizmet vermeye başladı. 2016 yılından beri topluma faydalı hizmetler veren AOSB Kadın **Sanayiciler** Platformumuzun yanı sıra AOSB Genç **Sanayiciler** Kurulumuz da oluşturuldu" bilgisini paylaştı.

ÖNCELİKLİ PROJELER

Hayata geçirecekleri projeler konusunda bilgi veren Sütcü, bunlar arasında kadın istihdamını destekleyecek Krea Projesi, Otel Projesi ve Modern İtfaiye Merkezi projelerinin bulunduğunu, bunları da en kısa sürede hayata geçirme çabasında olduklarını ifade etti.

SEKTÖREL DAĞILIM

Karma bir yapıya sahip olan AOSB'ye her sektörden yatırımcı ilgisinin bulunduğunu

belirten Bekir Sütcü, bölgede tekstil, kauçuk, plastik, gıda, kimya, kağıt ve metal ürünleri başta olmak üzere 21 farklı sektörde firmaların yer aldığını, yabancı sermayeli 33 firmaların ise gıda, kimya, plastik, metalik olmayan mineral ürünler (gübre), kağıt, fabrikasyon metal ürünleri ve tekstil alanlarında olmak üzere 7 farklı sektörde faaliyet gösterdiklerini bildirdi.

YENİ YATIRIMLAR

Başkan Sütcü, bölge alanı genişledikçe artan ihtiyacı eksiksiz ve sorunsuz tamamlanması için yatırımları bu büyüme ile orantılı planladıklarını belirterek, önümüzdeki 5 yıllık dönemde 10.000.000 TL tutarında yatırım hayata geçireceklerini ekledi. Türkiye'nin en iyi Atık Su Arıtma Tesisleri'ne sahip olduklarını vurgulayan Sütcü, şöyle devam etti:

ÇAMUR YAKMA TESİSİ

"Bu tesisimiz de gerek donanımı, gerekse teknoloji ve kapasitesiyle **OSB**'miz gibi Türkiye'nin en iyileri arasında yer alıyor. Arıtma işlemlerinde literatürde uygun kriterleri ve çevreye duyarlılığı ile tam bir örnek teşkil ediyor. Atık Su Arıtma Tesisimizde gelen kirli su, arıttıktan sonra alıcı ortama deşarj edilirken, Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği Tablo-19 standartları hariften uyuluyor. Ayrıca, yönetmelik hükümlerine uygun olarak Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) ile 365 gün 24 saat online olarak, Çevre Şehircilik ve İklim

Değişikliği Bakanlığımızca denetleniyor."

15 MİLYON EURO'LUK YATIRIM

Başkan Sütcü, Atıksu Arıtma Tesisi'nin atığı olan arıtma çamurunun kurutma-yakma veya piroliz yöntemleri ile küle çevrilmesi ve elektrik veya buhar eldesi amacıyla Çamur Yakma Tesisi kurulması kurmay planladıklarını belirterek, maliyetinin ise yaklaşık 15 milyon Euro olacağını ifade etti. AOSB katılımcılarına tam sürdürülebilir üretim imkânları sunarken, kırmızı çizgilerinin de çevrenin korunması olduğunu vurgulayan Yönetim Kurulu Başkanı, şunları dile getirdi: "Çevreyi korurken katılımcılarımız da çevrenin korunması konusunda teşvik ediyoruz. Her yıl tüm tesislerinden periyodik aralıklarla atıksu numuneleri alınarak, kirlilik oranlarını kayıt altında tutup, bir önceki yıla oranla azalan **sanayi** kuruluşlarını ödüllendiriyoruz. İsrafın önlenmesini, kaynakların daha verimli kullanılmasını, atık oluşum sebeplerinin gözden geçirilerek, atık oluşumunun engellenmesini veya minimize edilmesini, atığın oluşması durumunda ise kaynağında ayrı toplanması ve geri kazanımının sağlanmasını kapsayan atık yönetim felsefesiyle hareket ediyoruz. Sıfır Atık Belgesine sahip olan bölgemizde bugüne on binlerce ton kadar binlerce ton atığı değerlendirip, geri kazanımını sağlıyoruz."

DiĞER YATIRIMLAR

Başkan Bekir Sütcü, diğer yatırımlarla ilgili de şu bilgileri aktardı: "Yaklaşık 150 milyon Euro'ya mal olacak 600 hektarlık 3. İlave alanın altyapı çalışmalarını 2024'ün ilk yarısında başlayıp, hızlı bir şekilde tamamlamayı hedefliyoruz. AOSB İtfaiye ve Afet Koordinasyon Merkezi Projesi ise yaklaşık 70 milyon TL'ye mal olacak. Söz konusu projeye bu yıl sonunda başlanarak 2024 yılı içerisinde tamamlanmayı planlıyoruz. Projenin hayata geçmesi ile birlikte bütün işletmelere en fazla 4 dakika içerisinde ulaşılması ve afet durumlarında koordinasyon faaliyetlerinin yürütülmesini hedefliyoruz. Yine 2024'te hayata geçireceğimiz AOSB Anaokulu Projesi ile bölgedeki önemli bir ihtiyacı daha gidereceğiz."

KENTLE BÜTÜNLEŞEN SOSYAL OSB

Sosyal, kent ile bütünleşen, çalışanlarına ve bölge **sanayicisine** kendilerini farklı hissedebilecekleri hizmetler sunan yönetim anlayışına sahip olduklarını da altını çizen AOSB Yönetim Kurulu Başkanı Bekir Sütcü, sözlerini şöyle tamamladı: "Çalışmalarımıza yönelik faaliyetlerin yanı sıra kent halkının katılımı ile AOSB Gençlik Koşusunu gerçekleştirdik. Geleneksel hale getireceğimiz bu etkinliklerimizi AOSB bölge sahasını yerine kent merkezine taşıyarak kentimizin sosyal hayatına renk katmak istedik. Sportif etkinliklerimizi de tüm yıla yayarak, süreklilik sağlıyoruz."

Rota, IMF'den borç almak için Fas'a

Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek leylek misali... Göreve başladığı günden beri **para arıyor** kendisi... Rota oluşturuldu. Yolculuk **11-14 Ekim** tarihlerinde **Fas'ın Marakeş** şehrine... Nitekim **IMF ve Dünya Bankası** Yıllık Toplantıları olacak. Onlara katılacak.

Araplar söz verip para yollamayınca dünyanın kalanı da Türkiye'nin mevcut durumuna ilgisiz kalınca **Amerika kontrolündeki** bu iki kuruma muhtaç kaldık. Ellerimizi açtık.

★★★

Bizim **IMF** ile ne işimiz var? Bize borç verecek olan **Dünya Bankası...** Oysa Bretton Woods İkizleri olarak adlandırılan **kardeş kuruluşlar** bunlar...

Neredeyse çalışanları bile aynı... Her iki kurumun görev alanına giren ülke yardımları ve politika konularında birlikte karar veriyorlar. Her iki kurumun personelleri diğer kurumun işlerinde yer alıyorlar.

★★★

Nitekim Orta Vadeli Program bir anlamda IMF'ye sunulan niyet mek-

tubuydu. Şimdi doğrudan IMF ile ele alınacak. Dünya Bankası'nın **3 yılda** Türkiye'ye sağlayacağı toplam borç-kredi tutarını **18 milyar dolar** artışla **35 milyar dolara** yükseltip vermesi ile **"IMF onayladı"** anlamı çıkacak.

Aynı şekilde kredi derecelendirme kuruluşlarının Türkiye'nin notunu "bir defa daha düşürebilirim" anlamını taşıyan **"negatif"** izleme statüsünden **"durağan"** olarak güncellenmesi de bu anlamı taşıyor.

Şimdi umulan 11-14 Ekim'de IMF'nin küresel piyasalara "Açıklanan Orta Vadeli Program bizim **kontrolümüzdedir**, Türkiye'ye borç vermek için uygun hale gelmektedir" mesajını iletmesi...

Ortalarda soran olursa, **"IMF bizden borç istedi!"**

Siğınmacı artık kalıcı!

Tabii bu dünyada hiçbir şey karşılıksız değil... Türkiye'yi çok sevdikleri için kesenin ağzını açmıyorlar. İleride **Türkiye'yi çokertecek** planların altına imza atıyorlar.

Orta Vadeli Program'da satır aralama gizlenmiş bazı taahhütler söz konusu... Kimse sormadı **"Ağa bunu neden yazdın buraya"** diye...

★★★

Oysa **batı dünyasının** istekleri bunlar... IMF ve Dünya Bankası açısından da kritik önem taşıyorlar.

Orta Vadeli Program'da 18-19'uncu maddelerdeki **"İstihdam"** bölümünde kaçak göçmen ve siğınmacıların istihdamı için yasa çıkaracağı taahhüt ediliyor.

Amaç **kaçak göçmen ve siğınmacı istihdamının yasallaştırılması...** Böylece Türkiye'de kalıcı hale gelmelerinin sağlanması...

★★★

Söylem olarak yeni değil ama işin yazıya dökülüp resmileştirilmesi Türkiye için sonun başlangıcı galiba... AKP sözcülerinin **"Suriyeli-**

ler, Afganlar geri gönderilirse, sanayici çalıştıracak işçi bulamaz" sözlerinin ardındaki niyet açıklanan programda bire bir satırlara dökülüyor.

Erdoğan'ın **"siğınmacıları geri göndermeyeceğiz"** cümlesi, **"onları iş-güç sahibi yapıp kalıcı olmalarını sağlayacağız"** diye değiştiriliyor.

★★★

Ezcümle İstatistik Kurumu verilerine göre bile atıl işgücü geniş tanımlı işsizlik oranı **yüzde 22.5** gibi çok yüksek bir seviyedeysen kaçak göçmen ve siğınmacılara hem de yasayla olanak sağlanmak isteniyor.

Zaten milli gelirden aldığı pay son beş yıldır dibe vuran çalışanların geliri daha da aşağıya gidecek. **"Yemişim bu milletin ferdini... Bak bu ücrete çalışmazsan, yarısına razı siğınmacılar sırada"** diye ucuz işçiliğe mecbur edilecek.

Nitekim gizli bilgi değil ki... Yıllardır dile getiriyorlar niyetlerini... Beğenmeyen seçerken düşünecekti!

Teknofest iyi de teknoloji nerede?

İstanbul Sanayi Odası'nın Türkiye'nin en büyük 500 sanayi şirketini kapsayan araştırması açıklandı. Sevini- lecek bir tarafı yok. İbret alınmalı, ders çıkartılmalı.

Açık açık ihracatta yüksek teknoloji payı gerilerken, AR-GE harcamalarında sert düşüş yaşandığı görülüyor. Türkiye hiç iyi bir yere gitmiyor.

★★★

Sanayide **"Düşük ve Orta Düşük Teknoloji"** payı yüzde 65.2'den yüzde 66.6'ya yükseldi. Yani hamallık arttı bilgi ve teknoloji azaldı. Düşük-orta düşük teknoloji payının yüzde 70'e yaklaşma-

si, sanayide ciddi bir teknolojik yenilenmeye ihtiyaç olduğunu, küresel gelişmelerin gerisinde kaldığını yüzümüzde haykırıyor.

"Yüksek teknoloji" payı yüzde 6.9'dan yüzde 6.2'ye geriledi. AR-GE harcamaları

yanıya düştü. Yüzde 0.74'ten yüzde 0.36'ya indi. AR-GE'ye kaynak ayıran şirket sayısı 276'dan 260'a geriledi. Yani İHA-SİHA, TOGG, Teknofest falan hep **hikaye...** Bunu ben değil rakamlar söylüyor. Kızacaksınız onlara kızın ya da aynaya bakın. Bu tablo karşısında gelecekte de fazla umutlu olmayın.

MEDYA

Pole Mik

Semeri bırak eşeği döv

KKM (Kur Korumalı Mevduat) yurdum iktisatçıların "günah keşişi" oldu. Neredeyse KKM olmasa ekonomi gayet iyi geçecek diyecekler. En büyük iddiaları KKM'nin kamuya çok büyük mali külfet yüklediği idi. Dövizden dönüşümlü KKM'nin kamuya (Merkez Bankası) hiçbir külfet yüklenmediği hatta bazı hallerde kazanç sağladığı sayısal örnekler anlattım. Bir kısmı bunu anladı. Çoğunluğu (muhasibe bilmedikleri için) anlamadı. Anlayanlardan bazıları "tamam, dövizden dönen KKM Merkez Bankası'na bir yük tahmil etmemiştir ama TL'den dönüşümlü KKM Hazine'ye yük oluşturmuştur" dedi. Bu da yanlış. TL'den dönüşümlü KKM'nin fark ödemesi Hazine'den Merkez Bankası'na devrolunca, "KKM'ler Merkez

Bankası'na zarar yaratmıştır" iddialarının ispatlandığını sandılar. Bu da esastan yanlış. Çünkü TL mevduatını KKM'ye dönüştüren kişi, binikimisi DTH'ye (Döviz Tevdiat Hesapları) yatırmaktan vazgeçmiş demektir. Bu suretle, yani parasını TL'de tutarak, Hazine'nin bankalara negatif faizli devlet tahvil satmasına kaynak yaratmıştır. Buna karşılık Hazine'den ne de Merkez Bankası'ndan DTH'ye dönüştürseydi elde edebileceği "kur farkından" daha fazla bir para almamıştır. Alacaklıya "reel gelir" yaratmayan bir ödeme, ödemeyi yapan Hazine'ye veya MB'ye "reel gider" oluşturmaz. Esasen Hazine ekisi faizli tahvil satarak yaptığı ödemenin karşılığını tasarruflardan fazlasıyla almıştır.

Ege CANSEN Sözcü

Müzelerdeki hırsızlık arşivlere sızmış olabilir

UZUN tarihimiz harplerle doludur. Tabii müzaretke ve muahedeler de vardır. Bunların yayını hep ihmal ederdik. Ancak zaman artık bunu zorluyor. Prut için Akdes Nimet Kurat Bey'in yaptığı gibi doğrudan doğruya birtakım milletlerdeki vesikaları karşılaştırarak inceleme, ister istemez Pasaroıça ve Karloıça için de olacak. Bu antlaşma metinlerinin de hehâlde Avrupa devletlerinin bir, bir ihtimal İngilizler veya Avusturya tarafından okutulmuş olabilir.

Neden aniden belge müzayedenen geri çekildi? Hakikaten polisyelik bir soru. Zannediyorum son zamanlarda Avrupa müzelerinde meydana gelen hırsızlık arşivlere de sızmış olabilir. Sotheby's'de ise herhangi bir ülkenin elinde bulunması gereken muahede metinlerinin, yetki belgelerinin, ara layihaların bu maceralı el değiştirmeleri çok tartışılır bir nokta.

İlber ORTAYLI Hürriyet

Ergin ASYALI Sözcü

Sanayide çarklar nasıl döndü?

GEÇEN hafta yayımlanan **İstanbul Sanayi Odası (İSO)** raporundan 2022 yılında Türkiye'deki 500 büyük **sanayi** kuruluşunun, üretimden satışlarının yüzde 119, dönem karlarının ise ortalama yüzde 121 oranında artmış olduğunu öğreniyoruz. 2022 yılında Türkiye ekonomisi yüzde 5,5 oranında büyürken, işsizlik oranı yüzde 10'lar civarında kalmıştı. Buradan bakınca ekonomide işlerin iyi gittiği olduğunu söylememiz gerekiyor ama gerçekten öyle mi? Raporun detaylarına girdiğimizde **sanayide** üretimin yapısıyla ilgili pek parlak bir tabloyla karşılaşmıyoruz.

2022 yılında, 500 bü-

yük **sanayi** kuruluşunca yaratılan katma değerden; düşük teknoloji yoğunluklu sektörlerin aldığı payın yüzde 28,9, orta düşük teknoloji yoğunluklu sektörlerin aldığı payın yüzde 37,7, orta yüksek teknoloji yoğunluklu sektörlerin aldığı payın yüzde 27,2, yüksek teknoloji yoğunluklu sektörlerin aldığı payın ise sadece yüzde 6,2 oranında olduğu görülüyor. Son yıllarda düşük teknolojiden orta düşük teknolojiye doğru bir kayma görüldü de orta düşükten orta yüksek teknolojiye ve orta yüksek teknolojiden yüksek teknolojiye geçişte kronik bir tıkanma görülüyor.

İrfan Hüseyin YILDIZ

"Türkiye Yüzyılı"

DEVA Partisi Kadın Politikalarından Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı Elif Esen'in şu sözlerine dikkatinizi çekmek isterim: "TÜİK- Türkiye Çocuk Araştırması 2022 Raporu'nda çocuklarımızın temel gereksinimleri olan gıdaya yeterince ulaşamadıkları net bir şekilde görülüyor. 6 ay - 17 yaş aralığındaki çocukların her gün tükettiklerini belirttikleri yiyecekler arasında en yüksek oran, yüzde 62,4 ile ekmek ve makarna gibi yiyecekler yani her 10 çuoktan 6'sı. Her 100 çuoktan 12'si et, tavuk veya balık, 2 çuoktan 1'i peynir ve yoğurdu her gün tüketebiliyor. Çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimi, büyümeleri için gerekli vitamin, mineral ve proteinlerden yoksun kaldığı bir tabloyla karşı karşıyayız." Esen'in "Çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimi, büyümeleri için gerekli vitamin, mineral ve proteinlerden yoksun kaldığı bir tabloyla karşı karşıyayız" cümlesi nefes almamı zorlaştırdı.

Evlatlanızın % 62,4'ü çoğunlukla

ekmek, makarna gibi yiyeceklerle besleniyor.

Bunun üzerine ne söyleyebiliriz? Böyle bir tablo üzerine gerçekten de kalem nasıl oynatabiliriz?

Sabahtan akşama ekranlarda "Türkiye Yüzyılı" haberlerini izliyoruz. Hatta bir ara Türkiye Yüzyılı söylemi, dijital ekranlı kamyonetlerin üzerinde, New York caddelerinde de boy gösterdi.

Böyle bir reklam elbette yapılabilir ama evlatlarımızın çoğunluğunun "makarna, ekmek" yediği bir vaziyette bu yapılan reklamın altın boş olduğunu da söylemeden olmaz sanırım.

Maalesef enflyasyon, işsizlik, cari açık, borçlar, ekisi rezervler şöyle oldu, ihracat böyle oldu gibi teknik cümlelerin kötti de olsa etkisi bir süre sonra geçiyor gibi. Ama enflyasyonun, ekisi rezervlerin hayatlanmıza etkisini anlatmak öyle kolay olmuyor.

Semra ALKAN Karar

Yurt dışında yaşanan bir Atatürk anısı daha

GEÇEN hafta bu köşede "O veledde bu yazını okutmak gerek" başlıklı bir yazı yazmıştım.

Uzun yıllar çalıştığı gemilerle dünyayı dolaşan bir makine mühendisinin yıllar içinde çeşitli ülkelerde Atatürk ile ilgili yaşadığı anılarını anlatıyordu.

Dünyanın her ülkesinde Atatürk hayranları ile karşılaşan bu okurumun yazısını, Atatürk'e ağır hakarete bulunan imam hatip lisei gencin de okumasını tavsiye etmişim.

Bu yazıdan sonra bir okurumdan daha mesaj geldi.

O da bağından geçen Atatürk anısını anlatıyordu.

Bakin okurum ne yazmış; Sevgili Can Bey,

24 Eylül günü Atatürk hakkında ki köşe yazınızı okudum.

Böylesi bir anı ben de gururla size nakletmek isterim.

Ben Denizli'de bir besteci-yorumcu müzisyenim.

1979 yılında Fransa Lille Üniversitesi'nde ekonomi okuyordum. Üniversite, yabancı öğrenciler otantik müzik festivali

hazırlamıştı. Bir Türk olarak ben de Bolivya'da bir arkadaşın gitarını alıp sahneye çıkmıştım. Orada 3 parke söylemişim.

Biri bizim Yemen Türküsü idi diğeri Gesi Bağlan ve Barış abiden Dağlar Dağlar.

Salonda 1000 den fazla Arap, Faslı, Tunuslu, Cezayirli öğrendi vardı ve bana Yemen Türküsü'ne eşlik etmişlerdi.

Ben sahnedeki inince kulise Cezayirli bir arkadaş geldi beni tebrik etti ve bana "Mösyö Hurşit, biliyor musun sen çok şanslısın" dedi.

"Neden?" diye sordum. Şaşırmışım.

"Şundan" dedi. "Sen Türkiye Cumhuriyeti'nin çocuğusun Bir Mustafa Kemal Atatürk ülkesinin çocuğusun. Ah bizim de Atatürkümüz olaydı. Bizim bir Atatürkümüz olmadı."

Çok hüzünlendim. Şimdi bir müzisyen Hurşit Türkay & Grup S.I.S olarak her bir konserimiz önce veya TV'de, radyoda uyun bir anda bu anımı mutlaka anlatırım.

Bunu sizinle paylaşmak istedim. Atatürk bizim geleceğimizdir. Çok selam sevgiler sevgili Can Bey.

Can ATAKLI Korkusuz

Sanayi devleri arasında yabancılar 'dibi' gördü

MERVE YİĞİTÇAN - İSTANBUL

Türkiye'nin sanayi devleri arasında yabancı sermaye paylı kuruluşların sayısındaki düşüş durdurulamıyor. İstanbul Sanayi Odası'nın (İSO) açıkladığı "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu 2022 Araştırması"nın sonuçlarına göre, listedeki yabancı sermayeli şirket sayısı 2009'da 153 ile ulaştığı zirvenin ardından geçen yıl 108'e kadar indi. İSO 500'deki üretimden satış, brüt katma değer ve ihracat payları da, yabancı sermayeli kuruluşların istatistiklerinin ayrıca paylaşılmasına başlandı. 2006'dan bu yana en düşük seviyesine indi. EKONOMİ'nin derlediği bilgilere göre, yabancı sermaye paylı kuruluş sayısı, geçen yıl 1 adet gerileyerek 108'e indi. Geriye dönük bakıldığında, yabancı sermaye paylı kuruluşların sayısının 2008'de patlak veren küresel krizin etkilerinin devam ettiği 2009 yılında 153 adede ulaşarak zirveye çıktığı görülüyor. İSO 500'deki yabancı sermayeli şirket sayısı 2014'te 11 adet, 2017'de de 8 adet düşerek çok sert gerilerken, bu süreçte kuruluş sayısı sadece 2018 yılında 3 adet artıyor, devam eden yıllarda ise gerilemeyi sürdürüyor.

Cirodaki payı zayıflıyor

Geçen yıl İSO 500'deki 108 yabancı sermayeli şirketin toplam üretimden satışları 1 trilyon 255 milyar 771 milyon TL iken, 2021'de bu tutar 585 trilyon 743 milyar 72 milyon TL seviyesindeydi. Yabancı sermayeli kuruluşlar üretimden satışlarını bir önceki yıla göre yüzde 114 artırırken, İSO 500'ün tamamında üretimden satışlar bir önceki yıla göre 119 yükseldi. Üretimden satışlarda yabancıların performansı İSO 500'ün altında kalırken, yabancıların İSO 500'ün üretimden satışlarından aldığı pay da yüzde 28'e kadar indi. Oysa verinin paylaşılmasına başlandı. 2006 yılında bu oran yüzde 33 seviyesindeydi ve 2016'da yüzde 33,4'e kadar yükselmisti.

Üretimden satışlarda olduğu gibi üretici fiyatlarıyla yaratılan brüt katma değerde de yabancı sermayeli firmaların payı geriliyor. Buna göre yabancıların yaratılan brüt katma değerdeki ağırlığı 2021'deki

Türkiye'de ağırlıklı olarak katma değerli sektörlerde faaliyet gösteren yabancı sermayeli kuruluşların İSO 500'deki sayısı ve payları istatistik tarihindeki en dibi gördü. Listedeki yabancı sermayeli şirket sayısı 108'e inerken, bu şirketlerin cirodan aldığı pay yüzde 28'e indi.

Yabancı Sermayeli Kuruluşların İSO 500'deki Ağırlığı (%)

Yıllar	Üretimden Satışlar (Net)	Brüt Katma Üretici Fiyatlarıyla	Değer Dönem Kar ve Zarar Toplamı (V.Ö.)	İhracat	Ücretle Çalışanlar Ortalaması
2013	28,5	42	29,7	41,8	28,7
2014	29,6	40,3	33,7	40,8	28,3
2015	31,1	39,9	32	42,1	29,4
2016	33,4	38,7	28,7	47,8	30
2017	32	37,7	27,8	48,4	28,8
2018	31,1	39,5	21	46,6	28,9
2019	32,1	40,6	23,9	46,1	28,4
2020	31,3	40	22,7	43	26,6
2021	28,6	36,1	22,1	36,8	26,3
2022	28	34,9	24,8	35	26,6

77 şirkette yabancı sermaye payı %50'den fazla

İSO 500'de yer alan kuruluşlar 25 alt sektörde faaliyet gösterirken, yabancı sermayeli kuruluşların 2021'de olduğu gibi 2022'de de 20 alt sektörde faaliyet gerçekleştirdiği görülüyor. En fazla yabancı sermayeli kuruluşun faaliyet gösterdiği sektör 22 kuruluş ile motorlu kara taşıtları olurken, bu sektörü 16

kuruluş ile gıda, 10 kuruluş ile de elektrikli teçhizat sektörü takip etti. Öte yandan, İSO 500'ün içinde yer alan 108 yabancı sermayeli kuruluşun 77'sinde yabancı sermaye payı yüzde 50 ve üzerinde ölçülürken, bu kuruluşların 108 yabancı sermayeli kuruluş içinde önemli bir paya sahip olduğu dikkat çekiyor.

İSO 500 içinde yabancı sermayeli kuruluş sayısı

yüzde 36,1'lik seviyesinden, geçen yıl yüzde 34,9'a inerek 2006'dan bu yana en düşük seviyeyi gördü. Oysa 2012 yılında yabancıların brüt katma değerdeki payı yüzde 42,7'ye kadar çıkarak zirveyi görmüştü. Yanı sıra İSO 500'ün brüt katma değeri geçen yıl yüzde 114 artarken, yabancıların brüt katma değer artışı yüzde 107 ile yine genelin altında bir performans gösterdi.

Yabancı sermaye paylı şirketlerin ihracatı, geçen yıl bir önceki yı-

la göre yüzde 8,5 artarak 31,6 milyar dolardan 34,3 milyar dolara çıktı. Bu dönemde İSO 500'ün ihracat artışı ise yüzde 14,1 oldu. Yabancı sermayelilerin İSO 500'ün ihracatından aldığı pay ise yüzde 35'e inerek yine veri tarihinin en dip seviyesine gerileyen göstergelerden biri oldu. 2019'da yüzde 48,9 ile İSO 500 ihracatının neredeyse yarısı yabancı sermaye paylı şirketler tarafından yapılırken, 2021 sonrasında bu pay yüzde 40 altında seyretti.

İlk 50'deki oran da en düşük seviyede

Yabancı sermaye paylı kuruluşlar ellilik gruplar itibarıyla incelendiğinde, ilk 50'de yer alan yabancı sermayeli kuruluş sayısı 2021'e göre 2 adet gerileyerek 12'ye indi. Böylece İSO 500'de istatistik tarihinin en düşük seviye ölçülmüştü. İlk 50'deki 12 yabancı sermayeli şirketin üretimden satışlardan aldığı pay yüzde 15,9 olurken, geçen yıla göre 1 puanlık düşüş söz konusu. Bu oranla söz konusu 12 şirket listedeki tüm yabancı şirketlerin üretimden satışlarının yarısından fazlasını gerçekleştirmişti. İlk 50'deki 12 kuruluşun üretici fiyatlarıyla yaratılan katma değerden aldığı pay ise 1,8 puanlık artış ile 13,9'a çıktı. Bu 12 şirket İSO 500'ün dönem kârından yüzde 17,6 pay alırken, bu göstergede artış geçen yıla göre 5,5 puan oldu. Söz konusu 12 kuruluşun ihracattan aldığı pay geçen yıla göre 3,9 puan düşerek yüzde 20,8; istihdamdan aldığı pay ise 0,8 puan gibi ihmal edilebilir bir düşüşle yüzde 8 olarak gerçekleşti.

Yabancı sermayelilerin kârlılık performansı incelendiğinde ise bu göstergede diğerlerinden pozitif ayrışıyor. Buna göre, yabancı sermaye paylı kuruluşların dönem kâr ve zarar toplamı 2021 yılında 48 milyar 497,5 milyon TL iken, 2022 yılında yüzde 148 artarak 120 milyar 381,2 milyon TL oldu. Dönem kârı ile aldığı pay ise geçen yıl %22,1'de yüzde 24,8'e çıktı. Veri geçmişine bakıldığında, yabancı sermayelilerin kârlılık performansının 2018'de yaşanan 6,8 puanlık sert düşüşten sonra bozulduğu, takip eden 4 yılda da dalgalı bir seyir izlediği görülüyor.

İstihdamdaki katkı patinaj yapıyor

Yabancı sermayeli kuruluşların sayısının son yıllarda düzenli olarak gerilemesi, bu kuruluşların ücretle çalışanlar ortalamasında aldığı payın da düşük seyretmesine neden oluyor. İstihdamda yabancı sermayeli kuruluşların payına bakıldığında, 2022'de yüzde 0,3 gibi zayıf bir artış yaşansa da göstergede, son 3 yıldır yüzde 26 seviyelerinde ölçülen rekadeta yerinde sayıyor.

Türkiye'ye dışarıdan para gelecek ama...

Gülđag: İstanbul Sanayi Odası'nın 500 Bütüklük Sanayi Kuruluşu açıkladı. Türkiye ile ilgili her zaman çok önemli eğilimleri izleyebildiğimiz bir çalışma. Emegi geçen herkese teşekkür borcumuz.

Ağaoğlu: Al benden de o kadar...

Gülđag: Maliyet artışına rağmen Türkiye'nin devleri geçen yıl karlılığı korumuş görünüyor. Üretim tarafını konuşuruz ama devreden KDV meselesi dikkat çekiyordu. Yüzde 107 artışla 49 milyar liraya ulaştı.

Ağaoğlu: Devletle sanayi kuruluşları bir pazarlığa oturup artık bu yükten karşılıklı olarak kurtulmayı neden denemiyorlar, anlamıyorum. Sıfır faizle devleti finanse ediyorlar. Ama karşılığında bir çuval faiz ödüyorlar.

Gülđag: İSO Başkanı Bahçıvan bir öneride bulundu. Devreden KDV alacaklarının Eximbank kredilerine dönük bir teminat aracına dönüştürülmesinin rasyonel çözüm olacağını söyledi. Bu arada, ihracata dönük çalışan sanayiciler, Eximbank'tan daha fazla desteğe ihtiyaç duyduklarını her fırsatta vurguluyor.

Ağaoğlu: Kefalet sigortası ürünü daha fazla kullanılmalı. Teminat mektubuna benzer bir yapı.

Gülđag: Sonra firmaların kredi limitleri bu teminat mektubu vesaire ile boşu boşuna doluyor.

Ağaoğlu: İş dünyası kefalet sigortasını kul-/lanmaya başlamalı.

Gülđag: Bakan Şimşek'in New York'taki temaslarına geçelim. Hemen arkasından da Goldman Sachs'ın, Türkiye'yi yeniden oyuna dahil eden açıklamaları geldi. Ve Standard and Poor's'un Türkiye'nin kredi notu görünümünü 'politika değişikliği' nedeniyle negatif'ten durağan'a

Bu hafta Şans Sohbetleri'nde ekonomist Ali Ağaoğlu ve gazeteci Hakan Gülđag, Türkiye'ye para çekmek için yapılan temasları ele aldı. İkili swap mekanizmasının kritik rolüne dikkat çekti.

çevirmesini dikkate alırsak, uluslararası finans çevrelerinden Türkiye'ye yönelik olumlu mesajlar geliyor.

Ağaoğlu: Financial Times'ta Şimşek'in çabaları ile ilgili yayımlanan yazıya da dahil etmek gerekir bu tabloya. Batı dünyasına ciddi mesajlar iletmeye başladı Sayın Şimşek. İyi bir haber.

Gülđag: Şimdilik fiilen gelen pek bir şey yok ama bu yeni politikada devam edilirse Batı'nın finans çevrelerinden para gelme ihtimali yükseliyor.

Ağaoğlu: Ama daha alınacak yol var. Goldman Sachs diyor ki, faizleri yüzde 40'lı seviyelere gelirse Türkiye'ye bakmak gerekebilir. Özellikle 'carry trade' için...

Gülđag: Goldman'ın biraz bu özelliği var değil mi? İşaret fişegini ilk atan olmayı seviyor.

Ağaoğlu: Şimdi bu gelişmelerin bazı karşılıkları var. Borsada ihracata yönelik şirketler bankaların çok daha üzerinde performans göstermişlerdi. Ama 'carry trade' dönemi gelince, kur daha dengeli olacak.

Bu dönemde bankacılık sektörü daha iyi performans gösterecek.

Gülđag: Vahap Munyar New York'taki temasları izledi. Onun gözlemi de yatırımcıların ilgisinin arttığına ilişkin. Önceki dönemde kıyaslanmayacak ilgi var...

Ağaoğlu: Türkiye'ye para getirmek için iyi bir PR, halkla ilişkiler çalışması yapılıyor. New York'ta yatırımcıları da ikna etmiş olabilirsiniz fakat Türkiye'ye yatırım yapacakları köprüleri yitkittik biz.

Gülđag: Londra'dan bir swap haberi gelebilir deniyor.

Ağaoğlu: Öncelikle swap kanallarını açmamız gerekiyor. Ama ben de bizim bankacıların 'aman swapı açarsanız, kuru tutamazsınız' dediğini duyuyorum.

Gülđag: Borsada 70 milyar dolardan 30 milyar dolara epey altına indi yabancıların yatırımları. Tahvil-bono tarafında da 60 milyar dolara yakın yatırımları vardı bir zamanlar. Orası da 1 milyar dolar civarına geriledi.

Ağaoğlu: Hazine bonusu ve devlet tahvilleri bir başka gelecekle-

ri yer. 10 yıllık tahvil alıp, 2 yıl para kaybedip sonra çok daha iyi para kazanırım diyen yatırımcılar vardır ama...

Gülđag: Özel sektör tahvilleri...

Ağaoğlu: Mümkünü yok gelemezler. Uğraşmazlar bile.

Gülđag: Tabii önce Ankara'nın tahvilini değerlendireceklerdir.

Ağaoğlu: İşte onun için, o temaslarda olumlu geri dönüşler var ama olumlu geri dönüşü Türkiye piyasasına getirecek bir düzen yok. Swap limitlerini neden açmıyoruz mesela? Bu mekanizmaların hazırlanması lazım. Aradıkları basit, kolayca gelebileyim, kolayca da çıkabileyim...

Gülđag: Regülasyonlarda esnemeler bekleniyordu ama şu sıra yeni yeni regülasyonlar geliyor.

Ağaoğlu: Yatırımcı aşırı kontrollü bir piyasaya gelmez. Çok zor. Swap mekanizmasını çalıştırmadan, tahvil ve bonoya girişi cazip hale getirmeden son dönemde oluşan olumlu havaya rağmen Türkiye'ye para gelmesi zor. Köprüleri yeniden kurmak lazım.

Gülđag: Tabii Türkiye'deki yatırımcıyı, piyasayı ikna etmek lazım önce. Sürekli kurların yukarı çıkacağını düşünüyorsanız, TL'ye güven duymuyorsa... Bugün Türkiye'de parası pulu olan kaç kişi yatırımlarını TL'ye yapıyor? O noktada yabancıyı da ikna etmek mümkün olmaz. Yerli TL'ye koşarsa, yabancı iki katı koşacaktır.

Sans Sohbetleri ni QR kodu taratarak izleyebilirsiniz

Petrol talebinde zirveyi tarihlıyoruz

Gülđag: Petrol geçen hafta 98 dolara dayandı. Sonra geriledi ama uluslararası analistlere bakarsan varil başına petrol fiyatının bu yıl içinde 100 doları geçmesi sürpriz olmayacak.

Ağaoğlu: Şimdi bu söylediğin rakamlar, spot piyasa rakamları. Biz spot piyasaya bakıyoruz. Yakın vadeli kontratı takip ettiğimiz zaman orada farklı fiyatlar görüyoruz. Petrol ocak ayından itibaren 92, hatta 89-90 dolar gibi, spot piyasada görünen fiyatardan düşük seyir izliyor.

Gülđag: Senin son beklentin nedir?

Ağaoğlu: Petrolün yukarıya potansiyelini daha sınırlı, aşağıya düşme potansiyelini ise daha yüksek görüyorum. İlgilin bir şey söyleyeyim. Petrol talebinde zirveyi tarihlemeye başladık. Bir tartışma var şu anda. Uluslararası Enerji Ajansı, petrolde dünyada en yüksek talebin 2027'de görüleceğini söylüyor. Çin ise benim göreceğim en yüksek petrol kullanım seviyesi bu yıl olacak diyor. Sonra bu talep düşmeye başlayacak diyor.

Gülđag: Gereçesi nedir peki?

Ağaoğlu: Elektrikli araç kullanımında

baş döndürücü artı. Bu bizim açımızdan iyi haber. Ama kısa dönemde. Bizim de bu konuda ciddi adımlar atmamız lazım. Çünkü ne bize ne kimseye ucuz petrol kullanırmayacaklar. Çevre veya bir başka vergi mutlakla koyacaklar.

Gülđag: Buna rağmen, şu anda fiyatı yukarıda tutmayı nasıl başarıyorlar?

Ağaoğlu: Dünyada günde 95 milyon varil petrol üretilir 93 milyon varil tüketilir. Ama 1.5 milyon varil Suudi Arabistan gönüllü olarak keser, Rusya

400 bin varil keserse arz-talep kafa kafaya geliyor. Finansal piyasalar tarafında çok rahatlıkla pozisyon alınıyor. Cuma yapılan sabitleme seansı uzlaşma fiyatı, cumartesi ve pazar günü de geçerli olur. Rus traderlar uzlaşmayı yukarıdan bağılıyor. 3 gün boyunca fazla ödüyorsunuz. Majör manipülasyon Rusya'nın ve Suudi Arabistan'ın gönüllü olarak üretimi kesiyor olması. Birileri de bunu iyi bir fırsat olarak görüyor. Karşı çıkan da yok...

Gülđag: Amerikan kayaç petrolü üreticilerinin de işine geliyor çünkü...

Altın fiyatında toparlanma beklentisi

Gülđag: Bir iş kadını sordu, aynen iletliyordum: Altında yeni ne var?

Ağaoğlu: Bir şey yok. Bir anlamda demode oldu altın, doğru. Ama yerine moda olarak ne var diye bakarsan, kripto paralar geldi ama onlar da çok çabuk demode oldu. Altında yeni hiçbir şey yok. Ancak, çok eskiden beri iyi bir değişim aracı. Ortak değere ihtiyacımız var.

Altın bu işi iyi görüyor.

Gülđag: Fiyatlarda beklentin nedir?

Ağaoğlu: Ne altın, ne gümüş kopup gidemdi. Enflasyona karşı korunma aracıydı ama enflasyonda onlar da geride kaldı. Ama dönem dönem fiyatlar faizlerden etkileniyor. Toparlanacak. Daha aşağı düşmesini beklemiyorum.

Ferda Besli
ferda.besli@besfin.com

Bankalar da memnun değil...

Bu hafta bankacılık sektörüne ait Ağustos 2023 verileri BDDK tarafından açıklandı. Göze çarpan en önemli gelişme karlılıkta. Geçen yılın aynı dönemi ile karşılaştığımızda vergi sonrası net kar yüzde 39 artarak 252.2 milyar TL'den 350.6 milyar TL'ye yükseldi. Ağustos 2023 itibarıyla TÜİK verilerine göre enflasyon yüzde 58,94 ve karlılıkta reel büyüme - yüzde 12,7 olup bankaların karları reel olarak azalmıştır. Nominal kar artışları kamu bankalarında yüzde 12,3 iken yabancı bankalarda yüzde 58, yerli özel

bankalarda ise yüzde 29 olmuştur. Eleştirilerin merkezinde olan bankaların da karlılık rakamları dikkate alındığında çok memnun olmadıkları ortada.

Kar zarar tablosunu biraz daha detay baktığımızda sorun yabancı kaynak için ödenen faizlerden geldiği görünüyor. Bankaları faiz gelirleri yüzde 65,4 artarken faiz giderleri yüzde 155,5 artmıştır. Faiz gelirleri 795 milyar TL'den 1 trilyon 315 milyar TL'ye, faiz giderleri ise 373 milyar TL'den 953 milyar TL'ye çıkmıştır. 2022/8. Ayda net faiz geliri 422 milyar TL iken 2023 sekizinci ayında 362 milyar TL'ye gerilemiştir. Net faiz gelirlerinde reel büyüme - yüzde 46'dır. 2022 yılında net faiz marjı yüzde 6,32'den yüzde 2,69'a gerilemiştir.

Geçen hafta 2022 için ISO 500

Büyük Sanayi Kuruluşu çalışmasını açıkladı. 2022 yılı sonuçlarını değerlendirdiğimizde genel olarak iyi olduğunu söyleyebiliriz. Temel karlılık marjları, brüt kar, faaliyet karı ve EBİTDA düşerken faiz giderlerindeki düşüşün etkisiyle net kar marjında bir düşüş olmadan 2022 yılı tamamlandı. Ancak 2023 yılının ikinci yarısından itibaren artan politika faizi kredi maliyetlerini çok artırdı ve reel sektör de memnun değil. Önceden krediye erişim zorluğu yaşanırken şimdi temel sorun yüksek kredi maliyetleri oldu. 22 Haziran 2023 tarihine kadar ortalama ticari kredi faizi yüzde 14,26 iken bu oran temmuz-eylül ortalaması yüzde 30,8'e çıktı yüzde 100 arttı. Güncel oran ise yüzde 42,2'dir ve ilk altı aylık ortalamanın yüzde 200 üzerin-

dedir. Tabii ki bu ortalama oran olup alt ve üst sınırlar firmalarının rating, kullanım amaçları ve de banka ilişkilerine göre farklılaşmakta olup kredi faizleri yüzde 40- yüzde 50 aralığındadır. Politika faizindeki artışa paralel kredi maliyetlerinin biraz daha artması kaçınılmazdır. 26 Ekim 2023, 23 Kasım 2023 ve 21 Aralık 2023 tarihinde TCMB'nin 2023 için PPK toplantıları var. Bizim projeksiyonumuz 2024/Q2 den itibaren politika faizinde düşüş başlayacak ancak o zaman kredi maliyetleri düşmeye başlayacaktır.

Reel sektör kredi maliyetlerinin artışıdan memnun değil, ilk sekiz aylık sonuçlara bakar ise bankalar da memnun değil. Birkaç yıldır negatif getiri elde eden tasarruf sahipleri bu yıl varlıklarını koruma fırsatını yakaladı-

lar. KKM ve DTH bu korumada önemli rol oynadı. Özetle faiz giderleri yüzde 156 artan bankalar menkul kıymet tesis etme kuralarından dolayı faiz gelirleri yeterli artmadı ve net faiz gelirleri çok düştü ve düşmeye devam edecek bu yılsonuna kadar.

Sonuç olarak artan faizlerden hem reel sektör hem de bankalar mutlu değil. Ancak şunu da söylemeliyim ki dünyada faizler artık çok yüksek. İki yıl önce negatif yüzde 0,3 olan EURİBOR şimdi yüzde 4, yüzde 0,4 olan LIBOR yüzde 6. Yurt içi ve dışında yüksek ve bir süre daha yüksek kalmaya devam edecek ve yüksek faiz ortamında iş yapacağız. Bu sayfadan daha önce önerilerimiz yapmıştık. Neden borçlanıyoruz iyi analiz edelim ve borçlanmayı artıran net işletme sermayesi

ve yatırım gibi nakit çıkışı gerektiren işlemlere odaklanalım ve mümkün ise sermayemizi bu dönemde güçlendirelim ve sermaye artışı yapalım. Aksi takdirde 2022 yılında yüzde 9'dan yüzde 5,3'e kadar düşen finansman giderlerinin satış içindeki payının düşük taleple birlikte iki hanelere çıkması mümkün eğer iyi yönetemez isek. Önerim finans konusunu ajandamızın öncelikleri arasında bu yıl başa alalım ve yönetim kurulları bu konuyu temel finansal metrikler koyarak yakından takip etmeleri yararlı olur. Bu metriklere örneğin, kredi portföyümüzün ortalama faizi, limit kullanım rasyosu ve borç servisini gösteren metrikler Net Finansal Borç/EBİTDA, EBİTDA/Faiz Giderleri ve Öz kaynaklar/Net Finansal Borçlar.

ÖNERİ - YORUM Şeref Oğuz seref.oguz@nbe.com.tr

Gelin çip yapalım, ihracat daha fazla cheap olmadan...

Su sıra dünyada sesli sedalı bir çip savaşı var. Giderek kızışıyor. Çip hanı "yonga" diye TDK'nın Türkçeleştirdiği ama dilimizde tutmayan teknolojik hammadde. Hammadde diyorum zira yeni dünyanın üretim evreninde onsuz yapamıyorsun çünkü her şey çip ile akıllanıyor, yapay zekâlanıyor.

Türkiye, çip alanında yeterince geçikti. 2000'lerin başında biri Koç Holding'e ait olmak üzere birkaç girişim oldu fakat devamı gelmedi. Son olarak İstanbul Sanayi Odası'nın çip inisiyatifini hatırlıyorum, o da ekonomik

krizin dağıttığı dikkat sebebiyle dondurucuda. Kamu mu? Ancak hamaseti peşinde...

İLK ÇİPİN ADINI ÇAKIL KOYMAK

Biz neden çip üretmiyoruz diye sorduğumda Kamu ses vermiş eski bakanlardan biri; "ürettik, hem de en alansından, adını da ÇAKIL koyduk" demişti. Evrene beton gözlüğüyle bakmak böyle bir duygu olsa gerek ki çipin adını dahi betonun bileşenlerinden olan çakıldan koyuyorsun. Tuhaf ama gerçek...

İyi de ne olacak bizim halimiz? Olacağı şudur; akıllı eşya çağında çaydanlık bile

çip ile üretilirken eğer bu "teknolojik hammaddeyi" kendimiz üretmez isek hem çip ambargolarının kurbanı oluruz hem de ihracatımız cheap (ucuz) olmayı sürdürür. Beklentim, sanayicimizin bu işi mutlaka ele alacağıdır.

İKİ SORU İKİ CEVAP

Çip olmazsa ne olur?

Kurşun dahi adres sorarken em-besil ürünlerde kalırsın, akıllı eşya zenginliğinden geri düşer, savunma dahil pek çok sektörde dışa bakarsın. Elden gelen çip öğün olmaz, o da vaktinde bulunmaz.

Bilişim ve iletişim teknolojileri ihracatı (Milyar \$)

	2002	2012	2021
Dünya	849,3	1708,5	2541,7
Çin+ Hong Kong	135,0	745,0	1236,3
Kore	52,6	89,8	180,0
Türkiye	1,6	2,7	2,0
Vietnam	0,5	20,9	137,4

Elektronik devreler, entegre devreler ve çip ihracatı (Milyar \$)

	2002	2012	2021
Dünya	248,6	488,1	987,3
Çin+ Hong Kong	23,6	141,4	444,3
Kore	16,0	46,9	127,6
Türkiye	0	0,1	0,2
Vietnam	0	2,1	17,8

Kaynak: WTO

Üniversitelerimiz

ne işe yarıyor?

Onlar, tıpkı muhalefet gibi kendi habitatlarında iktidar olma derdin-

de... 206'sını toplasan, en fazla 10 tanesi kalbur üstünde kalır onların çip diye bir önceliği yok. Rektörü yayınsız ama AS aracı peşinde.

not

İLERİ TEKNOLOJİDE NAL TOPLUYORUZ, HIZLANMALIYIZ...

Dünya, aldı başını gidiyor. Biz hala EYT. Anayasa, seçim ekonomisi, enflasyon, faiz, kur ile uğraşa duralım, üretimin niteliği değişiyor. Oysa Türkiye üretim kasları gelişkin bir ülke ve bizim acilen sanayimizi dönüştürmeye ihtiyacımız var. Biliyoruz ki Anadolu'da nitelikli üretim gayretinde yığınca şirketimiz bulunuyor. Fakat çip gibi devasa girişimler, kamu desteği ve önceliği yoksa, yürütmüyor. Tercihimiz: "beton, elden dilendiğimiz para ile seçmene tüketim sunmak" olduğu süreçte nal toplayacağız. Oysa şimdi uyanma vakti, ÇİP vakti...

Istanbul Sanayi Odası'nın önemli analizi ISO 500

Kısıtlı kredi kullanımı firmaların mali borçlarını azaltırken gerek özkaynak gerekse de cari borçlarını artırarak, kendi içinde bir ekosisteme göre çalışmış oldu.

Burcu KÖSEM

burcu.kosem@dunya.com

Meclis üyeliğini de yapmış ve her zaman mensubu olmaktan büyük gurur duyduğum **Istanbul Sanayi Odası (ISO)**, **sanayinin** nabzını tutan ve aslında gelişimi yönünde de teşvik unsuru olduğuna inandığım **ISO 500** ve ikinci 500 olarak açıkladığı ve rakamsal verilerle öne çıkan 1000 firmayı gösteren çalışmasını 1968 yılında 100 büyük **sana**yi kuruluşunu yayınlayarak

başlatmıştı. O dönemden bu yana düzenli olarak yayınlanan bu çalışma Türk **sanayisinin** her sene fotoğrafını çekmesinin yanında, belli araştırmalar için önemli bir veri kaynağı ortaya koyuyor. Hatta bu çalışma gibi keşke tüm oda ve kurumlarımız da çalışmalar yürütse de sağlıklı verilere ulaşma ve analiz etme şansımız daha da yükselse demekten kendimi alamıyorum. Diğer taraftan dünyada ve

Türkiye'de son birkaç yıldır ekonomik göstergelerdeki oynaklık o denli yoğun ki; haliyle bu durum reel kesimde de yansıtıldığından hatta artık yıllık değil de çeyreklik göstergelerle bir ISO 500 listesi yayınlanmasi ihtiyacı var diyebiliriz.

2022 yılında yaşanan ekonomik değişimlere dikkat kekecek olursam, sanırım bu talebin daha doğru anlaşılacaktır:

-Şubat 2022'de Rusya'nın Ukrayna'yı işgali ile patlak veren savaş, küresel olarak enerji ve gıda başta olmak üzere arz kaynaklı bir enflasyonun oluşmasına zemin hazırladı.

-Yükselen enflasyon küresel merkez bankalarının sıkılaştırma yönündeki

-AB başta olmak üzere dünyada durgunluk riskini artırdı.

-Durgunluk da elbette ihracat siparişlerinde (dış talepte) azalmaya sebep oldu.

ISO 500'ün ihracattaki artışı Türkiye'nin 1,2 puan üzerinde

Tüm bunların ışığında, 2022 yılının **ISO 500** verileri üzerinden ihracat görünümüne baktığımızda; bu firmaların ihracatının yüzde 14,1'lik artışla 98 milyar dolara yaklaştığını görmüştük. **ISO 500**'ün ihracat artışı, Türkiye genelinin 1,2 puan üzerinde gerçekleşmişti. Ancak bu artışın ağırlıklı olarak senenin hangi aylarından geldiğini tahmin etmek çok da zor olmasa gerek. Zira 2022'nin ikinci yarısından itibaren dış talepte bir azalmanın ayak sesleri çoktan duyulmaya başlamıştı.

ISO 500'ün Türkiye **sana**yi ihracatı içindeki payı yüzde 40'lar civarında gerçekleştiğinden Türk **sanayisinin** genel yapısı itibarıyla dış ticaretin önemli yüzdesini ilk 500 firmanın karşılamış olduğunu da vurgulamak isterim.

Diğer taraftan 2022 yılı Türkiye'de TEM modelinin uygulandığı bir seneydi ve bunun anlamı firmalar açısından düşük faiz maliyetinin yanı sıra hem içeriden hem de dışarıdan yabancı kaynak erişiminin zorlu olduğu bir zaman dilimine işaret ediyordu. İçeriden kredi edinimi zorluydu çünkü büyük ölçüde banka bilançoları üzerinden yürüyen düzenlemeler silsilesi kredi iştahını önemli oranda düşürmüştü. kredi mevduat faiz makası tersine evrilmişti. Dışarıdan da zordu çünkü hem artan faiz hem de Türkiye'nin uyguladığı para politikasından ötürü oluşmuş hoşnutsuzluğun yükselttiği kredi risk primi artışı maliyetler ve talep üzerinde baskı yaratıyordu.

Hal böyle olunca 2022'de bir önceki yıla göre finansman giderlerinin faaliyet kârına oranı belirgin bir düşüş göstererek yüzde 61,1'den yüzde 41,3'e indi. **ISO 500** kuruluşlarında borçların payı yüzde 70,7'den yüzde 64,3'e gerilerken; özkaynakların payı yüzde 29,3'ten yüzde 35,7'ye çıktı. Mali borç-

lar düşerken, ticari borçlar artış kaydetti. Özetle kısıtlı kredi kullanımı firmaların mali borçlarını azaltırken gerek özkaynak gerekse de cari borçlarını artırarak, kendi içinde bir ekosisteme göre çalışmış oldu. Dolayısıyla bu akar yolunu bulur sözünü bu korelasyon içinde deneyimlemiş olduk.

Üretimden satışlarda yüzde 119 artış

İçeride yüksek enflasyon ve negatif reel faiz, hane halklarını daha fazla tüketmeye ve mala yatırım yapmaya yöneltti ve biz bunun sonucu olarak otomotiv ve dayanıklı tüketim malına yönelik faaliyet gösteren firmaları üretimden satışlarda ilk sıralarda gördük.

Enerji, başta petrol olmak üzere tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de baş tacı oldu ki; üst üste şampiyon olan TÜPRAŞ, bu olguya en bariz örnek teşkil etti.

Genel olarak nominal kârlar yükseldi ki; bu da enflasyonun en önemli göstergelerinden biri oldu. **Araştırmaya göre ISO 500'de üretimden satışlar 2022 yılında yüzde 119 oranında artarak 2 trilyon 48 milyar liradan 4 trilyon 485 milyar liraya çıktı. İlk 50 firmanın ağırlığı yüzde 52'ye, ilk 100 firmanın ağırlığı ise yüzde 65'e yükseldi. Yani büyük olan büyük kazandı da diyebiliriz... Yine vergi öncesi kâr ve zarar toplamı yüzde 121 artarak 219 milyar lira kârdan 485 milyar lira kâra yükseldi.**

Bankaların kâr artışı dev sanayi firmalarından yüksek

Diğer taraftan yine de bu devasa **sanayi** firmalarının bankalar kadar yüksek bir kar artışına sahip olmadıkları da gördük... (Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDK) verilerine göre, sektörde faaliyet gösteren bankaların toplam net kârı 2022 yılının tamamında yüzde 366 artışla 433,5 milyar TL olarak gerçekleşti.)

Özkaynak karlılığına bakıldığında ise, yine bankaların önde olduğu görüldü ki; bankaların 2022 yılında özkaynak karlılığı yüzde 49,9 oranında gerçekleşirken, **ISO 500** firmalarında bu oran yüzde 34,8 ile geçen yıla yakın olarak gerçekleşti ve bankacılık sektörünün altında kaldı. Reel olarak yani TÜFE veya ÜFE'ye göre indirgenmiş oranlara girilecek olursa **ISO 500** firmaları net dönem kârı, TÜFE'ye göre yüzde 34,7; ÜFE'yle yüzde 11,9 olarak gerçekleşmiş oluyor ki; bu oranlar da hiç kötü sayılmaz.

Gelecek yıllara ilişkin bir öngöründe bulunmam gerekirse de kârların bu denli olmasa da yine de yüksek kalacağı, selektif kredi politikası ile yine esas faaliyetine odaklanacağı ancak daha düşük hacimli bir ihracat ve tüketim dayalı sektör ayırışmasının olacağı bir görünüm bekliyorum.

Haftanın sözü:

Türkiye Cumhuriyetini, böyle sanayi müesseseleri ile zenginleştirenlere güzelleştirenlere minnet! Mustafa Kemal Atatürk

YAĞIZ
KUTAY

Heteradoks Model, Ücretli ve İşveren

İstanbul Sanayi Odası (İSO) her yıl açıkladığı **İSO-500**'ü bu sene rötarlı şekilde yayınladı. Beşiktaş'ın yeni stat sponsoru Tüpraş birinciliğini sürdürdü. Can Azerbaycan'dan Star Rafineri ikinci sıraya yükseldi.

Kıtabı ortasından açarsak; özellikle son 20 yılda sermaye görece daha riskli dönemlerde daha ağır bir kapitalizm ile güçlenerek çıktığını gördük. Ayrıca "heteradoks" dönemin röntgenini tüm çıplaklığıyla bu raporda bir kez daha şahit olma fırsatımız oldu.

500 firma yıllar içinde GSYH'daki paylarını arttırmıyor. 2015'de endeks 8 seviyesindeyken 2018'de dip yaparak 6'ya düştü. 2021'de tekrar 7 seviyesine çıktı. Aynı süre zarfında firmalar kar marjlarını arttırmıyorlar. Endeks 4 seviyesinden neredeyse 9 seviyesine yalnızca 6 yılda geldi.

2022 yıl sonunda TUFİ %64,27 öte yandan UFE %97,72 olarak açıklandı. Sanayiciler için ekonomik gerçeklikleri yansıtan asil enflasyonun UFE olduğunu belirtti Bahçıvan.

İSO, üretimden satışları 50'şerli gruplara bölerek oransal olarak açıklıyor. Uzun yıllardır %50 bandında seyreden ağırlığı bu yıl %52'ye geldi.

İlk 100 firmanın ağırlığı %65, 100-200 arasının da %14 olduğu hesaplandı.

Türkiye'de salgın döneminde ücretliler elde olmayan gerekçelerden ötürü işlerinden oldular. Sosyal devlet anlayışına sahip devletler bütün kesimlerin mağduriyetini gömmek için çaba gösterdiler. Ancak Türkiye'de gerekli aynı ve nakdi yardımlar yapılmadı. Aksine nakdi yardım beklentisi oldu. Bu sıkıntılar içinde başlayan Aşbal yönetiminin "ortodoks" macerası kısa sürdü. "Erdoganomics" formülüne geri dönüldü. Seçime kadar enflasyon oranında daha sık zamlar, yüksek büyüme ve istihdam odaklı faiz musluklarının sonuna kadar açık olduğu bir anlayış vardı. Bu ortamda dar gelir grubu kredi ve bürleleriyle hayatını zor idame ettirdiler. Şimdi Şişme ile temiz bir sayfa açıldı ve ücretli kesim için sıkıntılı dönem başlıyor.

Raporda 500 firmanın ücret ödemelerinin brüt katma değer, kâr ve ciro içerisindeki payında çok ciddi düşüş var. Bu düşüle birlikte son 6 yılda yaklaşık 125 bin, 2022'de yalnızca 30 bin ek istihdam sağlandı. Bu sayede ücretli çalışan sayısı artmış oldu. Ancak ortalamaya çalışmanın ücretleri düşüş eğiliminden kurtulamadı. Hem de enflasyonist dönemde. Ekonomide kar maksimizasyonu önemlidir. Ancak şirketler bu yönde adım atarken onları daha da ileriye taşıyacak çalışanların geri düşmesine izin vermemesi gerekirdi. Gelir adaletsizliği sadece devletler tarafından önlenmeye çalışılmamalı. Devletler kadar büyük ekonomileri yöneten bu firmalar da samimi çaba gösterirse kaliteli ve sürdürülebilir büyüme uzun vadede gerçekleşir.

Kurun payı ne?
İhracat son yıllarda daha cazip hale geldi. **İSO 500**'ün ihracat artışı %14,1 arttı. Bu oran **İSO 500** tarihinin en yüksek. Ancak hammadde başta olmak üzere ithalat da çok zorladı. Ara güdilerdeki ve enerji fiyatlarının tahlişli dolayısıyla firmaların bilançolarını zora girdi.

Enflasyon nasıl düşer?
TEPAV'ın çalışmalarına bakarsak; yüksek enflasyon 2024'ün ilk aylarına kadar yüksek seyredebilir. Enflasyon yıl sonunda yüzde 66'ya yükseldikten sonra **sıkılaştırma politikası bu şekilde devam ederse** 2024 sonunda yüzde 39, 2025 yıl sonunda ise yüzde 26 civarında olacağını belirtiyor.

Enflasyonla mücadelede sadece talebi kısarak yapmaya çalışan ekonomimiz için kötü bir haber var. Üretimden satışlar %119 arttı. Sebebi **ihracat, yükselen kur ve canlı iç talep. (İSO-500, 2022)**

TEPAV'ın "Türkiye'nin Ekonomik Görünümü" raporunda da ilgili bir delay var. Enflasyonla mücadele için iç talebin sınırlanması büyümeyi yavaşlatacak. Kısa vadede istihdam imkânlarını da aynı doğrultuda zayıflatabilir. TEPAV'a göre işsizlik oranının 2024'te yüzde 11,7, 2025'te ise yüzde 12,8 olacağı tahmin ediliyor.

Büyüme tahminleri 2023 için yüzde 3,7, 2024 için yüzde 2,9, 2025 içinse yüzde 3,4 olarak belirtildi.

Bütün emareler enflasyonla samimi bir mücadele olduğu yönünde. Ancak yine de şirketler kredi musluklarının açıldığı dönemde olduğu gibi bu dönemde de yük ücretliye bindirilecek.

Bu vesileyle heteradoks dönemin neden yaşandığını daha iyi anlıyoruz. Halk enflasyona ezilirken, şirketler ucuz kredilerle, KKM'ye yatırım yapıyor. Daha sonra KKM'yi teminat göstererek yeni kredilerle nefes alıyor. Aynı zamanda daha rahat adam çıkartarak kişi başı ücret miktarını düşük tutabiliyor.

UFUK

Fatih POLAT
fpolat@evrensel.netEMEK, BARIŞ VE
DEMOKRASİDEN
YANA GÜÇLER İÇİN
TOPARLANMA ZAMANI

Siyaseti, parlamentodaki temsille sınırlandırmayanlar için Meclisin açılması siyaset bakımından belirleyici bir tarihi oluşturuyor. Bununla birlikte siyaseti Meclis temsili etrafında düşünen çok önemli bir kesim dikkate alındığında üzerinde konuşulması gereken bir döneme işaret ediyor.

Bu yazı yazılırken, Ankarada Meclisin açılışına saatler kala gerçekleştirilen bombalı saldırının kimler tarafından neyi amaçlayarak gerçekleştirildiği henüz belli değildi. Olay daha net görülebilecek veriler gelene kadar beklemek, spekülatif ihtimal analizlerinden daha doğru görünüyor.

Meclisin önünde yapmayı planladıkları eylemi, bu saldırının ardından iptal ederek salonda taleplerini dile getiren Özel Öğretmenler Sendikası üyelerinin mücaadesi de yeni dönemde takip edilecek önemli başlıklardan.

Son seçimler, hem parlamentodaki temsilin hedeflenin altında kalması hem de cumhurbaşkanlığı seçiminin kaybedilmiş olması nedeniyle muhalefette moralsizliğe yol açmış. Belirli siyasi yapıların buna rağmen iktidarın seçim ardından Akbelerden, emekçiler açısından yoksullaşmayı daha da derinleştirecek olan orta vadeli programa kadar birçok noktadaki pratikleri karşısında tutum alma gayreti içinde olduğu da biliniyor.

Muhalefetin çeşitli kesimleri, seçimlerden sonraki süreci iç muhasebe, 'değişim' tartışmaları ve kongre hazırlıklarıyla geçirdi. Bu süreçte, genel anlamıyla söylesek, işçi ve emekçilerin, ülkenin ezilen halkların ve çeşitli toplumsal kesimlerin ihtiyaçlarıyla muhalefetteki siyasi aktörlerin bu ihtiyaca dair reflektörleri arasında bir makas farkı olduğu yadsınmaz.

Arkadaşımız Murat Uysal'ın Evrensel'de önceki gün yayımlanan haberi, **İstanbul Sanayi Odasının (İSO)** açıkladığı Türkiye'nin en büyük 500 **sanayi** şirketi listesinde yer alan fabrikalarda çalışan işçilerin, düşük ücretlerden, sendikal haklarını kullanamamaktan ve meslek hastalıklarından şikayetçi olduğunu ortaya koyuyordu. Düzce'de bulunan Pekintaş'ta sendikalaştıkları için işten atılan işçiler, "Pekintaşın Düzce'de bir fabrikası varken şimdi beş fabrikası var, sırtımızdan büyüdüler" derken, Mutlu Akü işçisi, "Kurşun soluyoruz, ciğerlerimiz tükeniyor. Asgari ücretle çalışıyoruz" diyordu.

Arkadaşımız Uğur Zengin'in Evrensel'de 23 Ağustos 2023 günü yayımlanan yazısını başlığı ise, "İşçilerin Koç Holdingden 40 yıllık alacağı var" şeklindeydi. Evrensel'in manşetinden gördüğümüz yazıdan bir bölümü hatırlatalım: "1980 yılında Koç Holding işçi başına 45 bin lira (dönemin parasıyla) kâr elde ediyordu. 1983 yılında işçi başı kâr 82 bin liraya tırmandı. Darbenin ardından 3 yılda işçi başı kâr yüzde 82 arttı. (...) Bugün Koç Holding bünyesinde çalışan 155 bin işçi var. Ve bu işçilerin her biri 2022 yılında Koç'a 607 bin lira net kâr ettirdi. (...) 1983 yılında Koç Holding işçisi 1983'te Koç'a 1 yılda 5 asgari ücret kâr ettiriyordu. Bu sayı 2022'de 125 asgari ücrete tekabül etti."

Evrensel'i düzenli takip edenler, grev yasaklarına rağmen farklı sektörlerden işçi ve emekçilerin, emeklerinin giderek küçülmesi karşısında bir mücadele eğilimi içinde olduklarından haberdardır. Ancak bunların birleşik bir mücadeleye dönüşmemesi ve inş çıkışlı karakteri karşısında, çeşitli emekçi kesimlerinde 'sahipsizlik' duygusu da dilendiriliyor.

Bu tablo, Emek ve Özgürlük İttifakı bileşenleri ile emek, barış ve demokrasiden yana tüm kesimlerin mücadeleye ortaklığına duyulan ihtiyacı ortaya koyuyor.

TİP'in, Hatay Milletvekili Can Atalay'ın ve tüm Gezi tut-saklarının tahliyesi talebiyle Hatay'dan başlattığı yürüyüş Emek Partisi, Genel Başkan Yardımcısı ve İstanbul Milletvekili İskender Bayhan, Genel Başkan Yardımcısı Sedat Başkavak'ın aralarında bulunduğu partilerle katılıp destek verirken, YSP milletvekilleri, CHP'li bazı vekiller ve emekten, barıştan, demokrasiden yana çeşitli kesimler de katılarak destek verdi. Önümüzdeki kimsenin tek başına kaldıramayacağı engeller olduğu düşünüldüğünde bu ortak mücadeleye tutumunun, bir karakter kazanarak genişlemesine ihtiyaç olduğu açık. Emek ve Özgürlük İttifakının seçimlerden sonraki varlığının şekli hale dönüştüğü, bileşenleri tarafından bu ittifakın genişletmeye gerekliği yönündeki vurgularla birlikte bir ataletin olduğu yadsınmaz.

Anayasa Mahkemesinin benzer durumlardaki kararlarıyla da çelişmemek için Can Atalay'ın tahliyesinin önünün açılması gerekiyor. Ancak, Yargıtayın kararı, iktidarın aksiyondeki kararlılığını da yansıtır. Bu direnç, ancak muhalefetin birleşik karşı direnciyle aşılabılır. Bundan sonraki taktik hattın bu gerçeği dikkate alarak kurulması elzem.

Duyulması ümidyle bağlarken tekrar vurgulayalım: Hayat, emekten, barıştan ve demokrasiden yana güçlere derlenip toparlanma çağrısı yapıyor.

KTO Eylül ayı meclis toplantısını yaptı

■ Konya Ticaret Odası'nın, Eylül Ayı Olağan Meclis Toplantısı gerçekleştirildi. KTO Konferans Salonu'nda düzenlenen toplantı, Meclis Başkanı Ahmet Arıcı tarafından açıldı. Yönetim Kurulu Başkanı Selçuk Öztürk sözlerine 2022 yılında Türkiye'nin En Büyük 500 Sanaayi Kuruluşu (ISO 500 - 2022) listesine giren Konyalı firmaları tebrik ederek başladı.

Öztürk, "Seçimlerle birlikte oluşan yeni ekonomi yönetiminden iş dünyası olarak yapısal reformlar içeren somut yol haritası beklentimizi ifade etmiştik. Eylül ayı içerisinde önümüzdeki üç yılın (2024-2026) ekonomi dengelerini ortaya koyan Orta Vadeli Program Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'ın katıldığı toplantıda açıklandı. Program, ekonomik gelişmeler çerçevesinde sıkı para politikası, mali disiplin ve yapısal reformlar olmak üzere üç temel dayanak üzerine kurgulanmıştır. 2024-2026 OVP'de, Yapısal Reformların, önceki OVP'lere göre daha kapsamlı yer aldı-

ğını görmekteyiz. Yapısal reformlar; büyüme ve ticaret, beşeri sermaye ve istihdam, fiyat istikrarı ve finansal istikrar, kamu maliyesi, afet yönetimi, yeşil ve dijital dönüşüm, iş ve yatırım ortamı olmak üzere öncelikli 7 alanda belirlenmiştir. Programda üretime dayalı bir kalkınma hedeflenmektedir Ayrıca enflasyonu önceleme, üretim ve ihracat odaklı büyümeyi amaçlaması oldukça önemlidir. Burada öne çıkacak en önemli şey, mali disiplin olacaktır. Bu program ha-

zırlanırken Cumhurbaşkanımız Sayın Cevdet Yılmaz ve ilgili tüm Bakanlarımızla defalarca bir araya gelerek iş dünyamızın, üyelerimizin sorunlarını, reel sektörün önündeki engelleri ve çözüm önerilerimizi aktardık. Orta Vadeli Program'ın istişare kültürü ile hazırlanmasından dolayı büyük bir memnuniyet duyduk. Bu bakış açısının programın uygulamasındaki başarısına katkı sağlama inancımızdır. Ekonomik olarak zor bir süreçten geçiyoruz. Süreci atlatmak

için planlama yapılmasını önemli buluyoruz. Uygulama noktasında net bir takım oluşturulmalı ve düzenli periyotlarla gelişmeler kamuoyu ile paylaşılmalıdır. Tüm kesimlerimizle bu planlamanın arkasında durmamız gerekmektedir. OVP kararlılıkla yürütülmeli, buna ek olarak Beş Yıllık Kalkınma Planı ile yazılı ve gerçekçi bir yol haritası çıkarılmalıdır" şeklinde konuştu.

Başkan Öztürk, Konya Ticaret Odası'nın son bir aylık faaliyetlerini değerlendirdiği sunum ile konuşmasını tamamladı.

Toplantıda Meclis üyeleri söz alarak görüş ve önerilerini paylaştı. Meclis Üyesi Mustafa Bozdam hazır giyim sektöründe, çalışan maliyetlerinin artışı ile birlikte yaşanan sıkıntılı sürecin devam ettiğini belirterek sektörel ve bölgesel asgari ücret uygulamasına geçilmesi gerektiğini ifade etti. Meclis Üyeleri Hasan Hüseyin Motuk ve Mazlum Mutluer de sektörleri ile ilgili talepleri dile getirdiler. **HAKKI VADİ**